

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ТИПОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ (ІНТЕРНАТУРИ) ДЛЯ ВИПУСКНИКІВ
ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
«ДИТЯЧА ХІРУРГІЯ»

Київ – 2018

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник

Міністра охорони здоров'я України

_____ (ПБ)

«____» _____ 2018

ТИПОВИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ТА ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ (ІНТЕРНАТУРИ) ДЛЯ ВИПУСКНИКІВ
ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
«ДИТЯЧА ХІРУРГІЯ»

ПОГОДЖЕНО

В. о. начальника відділу
освіти та науки
МОЗ України

_____ (ПБ)

«____» _____ 2018р.

ПОГОДЖЕНО

Ректор НМАПО імені П. Л. Шупика
академік НАМН України
професор

_____ Ю. В. Вороненко

«____» _____ 2018р.

Типовий навчальний план та програма інтернатури зі спеціальності "Дитяча хірургія" для випускників педіатричних та медичних факультетів навчальних закладів вищої освіти України розроблені на підставі: Положення про спеціалізацію (інтернатуру) випускників вищих медичних і фармацевтичних закладів освіти III-IV рівня акредитації медичних факультетів університетів, затвердженого наказом МОЗ України від 19.09.1996 № 291, Переліку спеціальностей та строків навчання в інтернатурі випускників медичних і фармацевтичних вищих навчальних закладів, медичних факультетів університетів, затвердженого наказом МОЗ України від 23.02.2005 № 81 (із змінами, внесеними наказами МОЗ України від 24.03.2005 № 124, від 21.11.2005 № 621, від 26.02.2007 № 93, від 10.12.2007 № 793). Згідно наказу МОЗ України від 10.12.2010 р. № 1088 «Про удосконалення післядипломної освіти лікарів» навчальний план та програма інтернатури зі спеціальності "Дитяча хірургія" переглянуті та доповнені співробітниками кафедри дитячої хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика.

Рецензенти:

Левицький Анатолій Феодосійович – завідувач кафедри дитячої хірургії Національного медичного університету імені О. О. Богомольця МОЗ України, доктор медичних наук, професор.

Боднар Олег Борисович – завідувач кафедри дитячої хірургії та оториноларингології Вищого державного навчального закладу України Буковинського державного медичного університету МОЗ України, доктор медичних наук, професор.

Склад робочої групи:

- 1. Данилов О. А.** – завідувач кафедри дитячої хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика МОЗ України, доктор медичних наук, професор.
- 2. Рибальченко В. Ф.** – професор кафедри дитячої хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика МОЗ України, доктор медичних наук, професор.
- 3. Горбатюк О. М.** – професор кафедри дитячої хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика МОЗ України, доктор медичних наук, професор.
- 4. Русак П. С.** – професор кафедри дитячої хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика МОЗ України, доктор медичних наук, професор.
- 5. Поп Ю. В.** - доцент кафедри дитячої хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика МОЗ України, доктор медичних наук, доцент.
- 6. Гончар В. В.** – доцент кафедри дитячої хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика МОЗ України, кандидат медичних наук, доцент.
- 7. Горелік В. В.** – доцент кафедри дитячої хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика МОЗ України, кандидат медичних наук, доцент.
- 8. Момотов А. О.** – доцент кафедри дитячої хірургії Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика МОЗ України, кандидат медичних наук, доцент.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Інтернатура (первинна спеціалізація) є обов'язковою формою післядипломної підготовки випускників медичних факультетів вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації незалежно від підпорядкування та форми власності, після закінчення якої їм присвоюється кваліфікація лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Дитяча хірургія». Інтернатура проводиться у формі очно-заочного навчання на кафедрах медичних закладів вищої освіти і закладів післядипломної освіти та стажування в базових установах охорони здоров'я.

Теоретична підготовка. Підготовка лікарів в інтернатурі за спеціальністю «Дитяча хірургія» проводиться на кафедрі дитячої хірургії за індивідуальними навчальними планами, розробленими на підставі типового навчального плану та програми інтернатури. Теоретична підготовка на очній частині навчання на кафедрі включає читання лекцій, проведення практичних та семінарських занять. Вузькі спеціальні розділи і суміжні та додаткові курси навчальної програми інтерни вивчають під час очної частини навчання на відповідних кафедрах.

Основою теоретичної підготовки лікаря-інтерна дитячого-хірурга є самостійна робота з літературою. Куратор інтернатури повинен дізнатися у інтерна з якою літературою він ознайомлений, характером і якістю рефератів, що ним підготовлені. Відповідно з цим в індивідуальний план інтерна включається реферування того чи іншого джерела з переліку обов'язкової літератури. При підготовці інтернами доповідей використовується додаткова література, а також журнали, збірники тощо, у підборі яких повинні надати допомогу куратори інтернатури. Реферування опрацьованих джерел має дві мети: перше – краще засвоєння матеріалу і підготовку анотацій, необхідних для використання в майбутньому і, друге – документування виконаної обов'язкової роботи.

Діагностична робота. Основна мета цього розділу роботи – оволодіння основними сучасними методами діагностики хірургічних захворювань в дитячій хірургії. Не дивлячись на навчання у медичному закладі вищої освіти, вдосконаленню знань з діагностики необхідно приділяти особливу увагу. Перш за все йде мова про закріплення отриманих раніше знань, набуття навичок на такому рівні, який міг би бути основою для подальшої самостійної роботи. По-друге, у деяких лікарів-інтернів знання з того чи іншого питання недостатні, що вимагає планомірного, систематичного їх поповнення чи повторення. Проходження інтернатури – сприятливий період трудового життя молодого лікаря, який вперше зустрічається з повсякденними запитаннями практичної діяльності дитячого хірурга.

Куратору інтернатури необхідно приділяти велику увагу удосконаленню навичок у зборі анамнезу, правильному виконанні фізикальних методів (пальпації, перкусії, аускультації) обстеження, інтерпретації даних об'єктивних досліджень у диференціальній діагностиці та вмінні використати при цьому спеціальну літературу.

Запропонований нижче перелік діагностичних навичок і хірургічних маніпуляцій передбачає три рівні оволодіння ними, а також кількісний склад як асистенцій так і самостійно виконаних.

При складанні індивідуального плану підготовки лікаря-інтерна керівник встановлює конкретний термін оволодіння практичними навичками і кількістю маніпуляцій з урахуванням характеру і обсягу лікувально-діагностичної роботи на стажуванні.

Поміж тим набуття навичок діагностичної роботи за звичай повинно проводитися після теоретичної підготовки до проведення маніпуляцій: всебічного знання показань, протипоказань, а також методики проведення з виникненням ймовірних ускладнень та їх усунення.

Лікувальна робота. Основною метою та завданням підготовки в інтернатурі є набуття та вдосконалення професійних навичок з основних розділів дитячої хірургії, вивчення клініки та діагностики дитячих хірургічних захворювань, методів консервативного та оперативного лікування дітей, готовності лікарів-інтернів до самостійної лікарської роботи.

У процесі підготовки лікарі-інтерни дитячі-хірурги засвоюють принципи і методи консервативного та оперативного лікування хірургічних недуг і, в першу чергу, тих, що вимагають вирішення питань лікувальної тактики в ургентному порядку. Всі діагностичні та лікувальні маніпуляції лікар інтерн погоджує з куратором, завідувачем відділення та палатним лікарем.

Робота з хворими в палатах. Інтерн визначає після узгодження з керівником лікувальну тактику, здійснює консервативне лікування, встановлює показання до хірургічних втручань, проводить лікування закріплених за ним хворих в післяопераційному періоді.

Робота в операційній. Набуття практичних навичок, виконання оперативних втручань – одне з центральних завдань навчання в інтернатурі. Перелік оперативних втручань, якими повинен оволодіти інтерн-хірург за час навчання у інтернатурі, подані в додатку. Навчання молодих лікарів методикам виконання оперативних втручань – складне і відповідальне завдання. Керівник повинен пам'ятати, що сприйняття та закріплення у інтерна дитячого-хірурга неправильних принципів і оперативно-технічних прийомів наносить молодому лікареві шкоду. Лікарі, що починають навчання в інтернатурі, повинні бути ознайомлені з організаційними канонами роботи операційної, а також з елементарними навичками участі в операціях. Навчання оперативним втручанням здійснюється поступово, з прогресивним збільшенням складності поставлених перед інтерном завдань.

Робота у перев'язувальній. Інтерн дитячий-хірург повинен особисто проводити перев'язки курованих хворих, при необхідності – з участю керівника. Останній повинен періодично (особливо на початку інтернатури) оглядати усіх хворих в перев'язувальній, незалежно від перебігу післяопераційного періоду. Окрім того, бажано проводити перев'язки важких хворих, що є у відділенні, в присутності або за участю інтернів, незалежно від того, хто є лікуючим лікарем. Керівник повинен звертати увагу інтерна на опис перев'язки в історії хвороби (Медична картка стаціонарного хворого),

враховуючи локалізацію рани, її величину, стан країв, дна, кількості та характеру виділень.

Робота інтерна у поліклініці. Робота інтерна дитячого-хірурга у поліклініці скерована на засвоєння та удосконалення знань і професійних навичок з організації роботи хірурга в амбулаторно-поліклінічних умовах. Вона здійснюється під керівництвом завідувача хірургічним відділенням поліклініки

Науково-практична робота. Основу науково-практичної роботи складають аналізування клінічних спостережень та опрацювання архівних (матеріалів) медичної документації пацієнтів хірургічних відділень. Інтерни дитячі-хірурги, які планують займатися науково-дослідною роботою, повинні зробити доповідь на заключній науково-практичній конференції, що організовується наприкінці проходження інтернатури. Допускається виконання однієї роботи двома-трьома інтернами. Тема повинна бути обрана протягом перших двох місяців навчання в інтернатурі. План наукової роботи складатиметься спільно з керівником при консультативній допомозі куратора інтернатури (викладача кафедри дитячої хірургії). У ньому вказуються терміни виконання окремих фрагментів роботи. Інтерн починає виконання наукової роботи на базі стажування, а завершує її під час навчання на кафедрі. Залучення до наукової роботи розвиває у лікарів мислення стосовно адекватності обсягу обстеження, вибору методу консервативного і оперативного лікування, а також формує майбутнього науковця.

Організаційно-методична форма навчання. Охарактеризована вище практична діяльність, теоретична підготовка, науково-дослідна робота і виховні аспекти навчання в інтернатурі є єдиною інтегральною системою органічно пов'язаних між собою різних сторін одного і того ж процесу – навчання спеціальності і формування світогляду лікаря. Їх виділення дуже умовне і має одну мету систематизації завдань і методики навчання. По суті, кожна дія лікаря несе в собі елементи практики, теорії і деонтології. Звідси виникає кардинальна вимога навчання в інтернатурі – уся робота лікувальної установи повинна переслідувати дидактичну мету, тобто всіляко сприяти створенню умов для навчального процесу і його реалізації. Особливу роль в цьому відношенні набуває керівник інтерна, який, крім своєї звичайної роботи, повинен організувати забезпечення навчального процесу. Тут зовсім непотрібна якась докорінна перебудова роботи відділення: вона просто неможлива. Однак досвід показує, що організаційні моменти дуже часто є фактором, який визначає ефективність навчання в інтернатурі. Своєчасно продумана і чітко спланована робота відділення, з врахуванням потреб інтерна, як правило, дає можливість досягнути доброго результату. Нижче ми подаємо низку рекомендацій з цього приводу.

Клінічний обхід хворих. Мета обходу – систематичне колективне обговорення всіма лікарями відділення клінічних питань. Основна роль належить лікуючому лікарю і особі, що проводить обхід (завідувач кафедри, професор, доцент, завідувач відділення). Здійснюється огляд хворих, перевірка відповідності діагнозу суб'єктивних і об'єктивних проявів захворювання, даних лабораторних, інструментальних досліджень, уточнюється діагноз,

визначається вибір додаткових методів діагностики, оцінюється правильність дій лікаря і вирішується питання подальшої тактики. Дні обходу повинні бути постійними, вільними від операцій. Підготовка керівника до обходу полягає у постійному ознайомленні з найновішими досягненнями клінічної та теоретичної медицини, в повному знанні усіх хворих, що є у відділенні. Останнє досягається щоденною участю в ранкових нарадах і огляді усіх хворих, що поступили.

Клінічний розбір хворих є одним з основних і ефективних методів навчання лікарів-інтернів дитячих-хірургів, який проводиться, в основному, після обходу хворих. Окрім того, розбори здійснюються на ранкових конференціях лікарів і, при необхідності невідкладних вирішень – в будь-який час. У клінічному розборі обов'язкова участь усіх лікарів відділення та інтернів. Змістом його повинно бути остаточне обговорення та заключне тлумачення характеру патологічного процесу, встановлення діагнозу і конкретного плану лікування. У клінічному розборі хворого, якого курує інтерн, останній доповідає всі відомості, що стосуються історії хвороби. Вимоги, що ставляться до доповіді – повнота інформації, її вірогідність і точність.

Ранкові конференції лікарів. Керівник повинен забезпечити активну участь інтернів дитячих-хірургів на цих конференціях. Необхідно вимагати ознайомлення їх із станом хворих, що знаходяться у важкому стані та з нев'ясненим діагнозом, незалежно від того, хто є їх лікуючим лікарем. При участі інтерна в лікуванні (операції) хворого, який був прийнятий в ургентному порядку, бажано надавати слово для доповіді інтерну. Доповіді про стан хворих виробляють у нього вміння виявити основну, найбільш важливу інформацію. Про це дуже демонстративно свідчить істотна різниця подібних доповідей на початку і наприкінці інтернатури.

Консиліуми. Дидактична вартість консиліумів є ідентичною значенню клінічних розборів. Бажано перед консиліумом провести з інтернами дитячими-хірургами спеціально для них призначений клінічний розбір хворих з детальним ознайомленням з історією хвороби та загостренням уваги на клінічній проблематиці, що повинна бути вирішена.

Клініко-патологоанатомічні конференції. На відміну від інших клінічних розборів, конференція надає повноцінну, завершену інформацію про хворого, що обумовлено ретроспективним характером аналізу і остаточною верифікацією усіх сумнівних клінічних міркувань патолого-анатомічним розтином. Дидактична вартість зростає у випадках, якщо інтерни приймали участь у лікуванні хворого.

Науково-практичні конференції лікарні чи відділення. Участь в них інтернів дитячих-хірургів у ролі доповідачів бажана. По можливості, необхідно уникати доповідей реферативного характеру, хоч вони також допустимі. Подібні доповіді в певному ступені відмежовують теорію від практики; у зв'язку з відсутністю безпосереднього практичного додатку, викладений теоретичний матеріал фіксується у пам'яті, як правило, гірше. Доповідь реферативного типу, прочитана перед аудиторією лікарів з практичним

досвідом добре засвоюється і приносить велику користь, тому що узагальнює, скеровує та інтегрує знання, які вже є у лікаря.

Навчальний план визначає тривалість навчання інтернів дитячих-хірургів, розподіл годин, відведених на теоретичне вивчення розділів навчальної програми. В разі необхідності, враховуючи рівень базисних знань, регіональну патологію, актуальність та специфіку завдань охорони здоров'я регіону та інші обставини, кафедра може вносити корективи та доповнення в навчальні години, які регламентовані навчальними планами, в межах 20% від загального об'єму часу.

Для виконання даної програми в процесі навчання передбачено такі види занять: лекції, практичні заняття та різні види семінарів. Під час навчання на кафедрі хірургії та на суміжних кафедрах інтерни дитячі-хірурги у відповідності з навчальним планом підвищують рівень теоретичної підготовки та оволодівають практичними навичками. Теоретична підготовка передбачає обов'язкове відвідування лекцій, активну участь у семінарських заняттях, науково-практичних і патологоанатомічних конференціях. З найбільш актуальних тем програми готують реферати, які обговорюються на семінарах. На практичних заняттях інтерни під керівництвом викладача опановують практичні навички з хірургії та суміжних дисциплін

ГРАФІК НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Роки навчання	М і с я ц і											
	VIII	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII
Перший	Б	К	К	К	К	К	К	Б	Б	Б	Б	В
Другий	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	К	К	К	К	В
Третій	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	Б	К	К	В

Примітка:

Б - стажування на базі;

К - навчання на кафедрі та суміжних кафедрах;

В - відпустка.

За навчальним планом підготовки лікаря-інтерна за спеціальністю «Дитяча хірургія» протягом трирічного періоду (33 місяців) інтернатури передбачено: 12 місяців навчання на кафедрі дитячої хірургії та суміжних кафедрах (1872 год.) і 21 місяць стажування на базі стажування (3276 год.).

Навчання в інтернатурі за спеціальністю «Дитяча хірургія» розпочинається з 1 серпня.

Графіком навчального процесу в інтернатурі передбачено:

на 1-му році навчання

- серпень (1 місяць) – на базі стажування;
- вересень – лютий (6 місяців) – навчання на кафедрі;
- березень – червень (4місяці) – на базі стажування
- липень (1 місяць) – відпустка

на 2-му році навчання,

- серпень – лютий (7 місяців) – на базі стажування;
- березень – червень (4місяці) – навчання на кафедрі;
- липень (1 місяць) – відпустка;

на 3-му році навчання

- серпень – квітень (9 місяців) – на базі стажування;
- травень – червень (2 місяці) – навчання на кафедрі;
- липень (1 місяць) – відпустка.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
практичної підготовки лікарів-інтернів
на базі стажування за спеціальністю «Дитяча хірургія»
(заочна частина інтернатури)

Тривалість навчання – 21 місяць (3276 год.)

Назва відділення (установи, відділення)	Код, назва курсу навчальної програми	Кількість навчальних годин	Число тижнів практичної роботи
Хірургічне	07 Невідкладна хірургія	360	10
	07 Лапараскопічна хірургія	36	1
	08 Планова хірургія	360	10
	06 Торакальна хірургія	144	4
	09 Хірургія новонароджених	216	6
	07 Абдомінальна хірургія	144	4
	08 Колопроктологія	144	4
	05 Нутріціологія в хірургії	72	2
Анестезіології та інтенсивної терапії	04.Анестезіологія, реаніматологія та інтенсивна терапія в хірургії	72	2
	05 Трансфузіологія в хірургії	108	3
Травматологічне, ортопедичне з нейрохірургічними ліжками, відділен- ня політравми	13 Основи травматології та ортопедії дитячого віку	144	4
Опікове	14 Опіки та відмороження	108	3
Урологічне	10 Дитяча урологія	180	5
Онкологічне, онкогематологічне відділення /диспансер	12 Онкологія та онкогематологія	72	2
Гнійно- септичної хірургії	15 Хірургічна інфекція	288	8
Щелепно-лицьової хірургії		36	1
Офтальмологічне		36	1
Поліклініка	11 Поліклінічна хірургія	216	6
Відділення політравми лікарні швидкої допомоги для дорослих		288	8
Проміжний контроль		252	-
Р а з о м:		3276	84

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
спеціалізації (інтернатури) за спеціальністю
«Дитяча хірургія»

(очна частина інтернатури)

Тривалість навчання – 12 місяців (1872 год.)

Код курсу	Назва курсу	Кількість навчальних годин			
		лекції	практичні	семінари	всього
01.	Історія дитячої хірургії. Наукові школи та центри з дитячої хірургії. Організація хірургічної допомоги дитячому населенню в Україні.	10	-	2	12
02.	Вікові анатомічні особливості оперативної хірургії дитячого віку	6	14	10	30
03.	Інноваційні діагностичні та лікувальні технології в дитячій хірургії.	10	20	20	50
04.	Анестезіологія, реаніматологія та інтенсивна терапія в дитячій хірургії.	10	24	16	50
05.	Трансфузіологія і нутріціологія в хірургії.	6	14	10	30
06.	Торакальна хірургія	10	36	22	68
07.	Абдомінальна хірургія	36	206	98	340
08.	Колопроктологія	10	36	22	68
09.	Хірургія новонароджених	10	60	22	92
10.	Невідкладні стани в урології та гінекології	10	52	22	84
11.	Ендокринна хірургія	6	16	10	32
12.	Судинна хірургія дитячого віку.	6	16	10	32
13.	Поліклінічна хірургія	10	46	24	80
14.	Онкологія. Доброякісні та злоякісні пухлини.	14	26	24	64
15.	Основи травматології і ортопедії	18	48	34	100
16.	Політравма.	10	26	20	56
17.	Хірургічна інфекція. Сепсис.	18	48	34	100
	Разом	200	688	400	1288
18.	Медицина невідкладних станів	26	80	50	156
	Базовий контроль знань	-	-	2	2
	Конференції	-	-	6	6
	Підсумковий річний контроль знань	-	-	6	6
	Іспит	-	-	6	6
Разом		226	768	470	1464

Суміжні дисципліни					
19.	Оперативна хірургія і топографічна анатомія	8	18	10	36
20.	Військово-медична та спеціальна підготовка	4	20	12	36
21.	Медична генетика	4	4	4	12
22.	Дитячі інфекційні хвороби	8	12	10	30
23.	Клінічна фармакологія	4	4	4	12
24.	Мед. психологія	6	2	4	12
25.	Мед. радіологія	4	4	4	12
26.	Нейрохірургія	4	4	4	12
27.	Трансплантологія	2	2	2	6
28.	Опіки та відмороження	8	12	10	30
29.	Торакальна хірургія	20	58	30	108
30.	Дитяча кардіологія	2	2	2	6
31.	Медицина катастроф	2	2	2	6
32.	СНІД і вірусні гепатити	4	4	4	12
33.	Радіаційна медицина	4	4	4	12
34.	Особливо небезпечні інфекції	4	4	4	12
35.	Клінічна імунологія	4	4	4	12
36.	Онкологія	2	2	2	6
37.	Туберкульоз	2	2	2	6
Разом		96	164	118	378
Додаткові програми					
38.	Медична інформатика	2	2	2	6
39.	Питання імунопрофілактики	2	2	2	6
40.	Протидія насильству в родині	2	2	2	6
41.	Медичне право	4	-	2	6
42.	Гуманітарні аспекти клінічного мислення	2	2	2	6
Разом		12	8	10	30
В с ь о г о :		334	940	598	1872

ПРОГРАМА
спеціалізації (інтернатури) за спеціальністю
«Дитяча хірургія»

Код курсів, розділів, тем, елементів	Назва курсів, розділів, тем, елементів
КУРС - 1	
Історія дитячої хірургії. Наукові школи та центри з дитячої хірургії. Організація хірургічної допомоги дитячому населенню в Україні.	
1.1.	Історія розвитку дитячої хірургії.
1.1.1.	Розвиток медицини та хірургії дитячого віку від Київської Русі до сьогодення.
1.1.2.	Основні історичні етапи розвитку хірургії дитячого віку в Україні.
1.1.3.	Вищі навчальні заклади, наукові центри та школи з підготовки дитячих хірургів в Україні.
1.1.4.	Перспективи розвитку хірургії дитячого віку в Україні.
1.2.	Організація хірургічної допомоги дитячому населенню
1.2.1.	Питання управління, економіки, планування та санітарної статистики в хірургічній службі.
1.2.2.	Організація дитячої хірургічної допомоги населенню на сучасному етапі.
1.2.3.	Санітарно-протиепідемічна робота в хірургічній службі.
1.2.4.	Питання реабілітації та експертизи працездатності, та інвалідності.
1.2.5.	Організація надання медичної допомоги вагітним жінкам, плодам і новонародженим дітям з вродженими вадами розвитку.
1.3.	Правові основи хірургічної допомоги.
1.3.1.	Юридичні аспекти роботи дитячого хірурга.
1.3.2.	Правові основи хірургічної допомоги.
1.3.3.	Питання етики і деонтології в професійній діяльності хірурга.
КУРС - 2	
Топографічна анатомія та оперативна хірургія. Вікові особливості.	
2.1.	Топографічна анатомія та оперативна хірургія голови та шиї.
2.1.1.	Топографічна анатомія голови, вікові особливості.
2.1.2.	Топографічна анатомія шиї, вікові особливості.
2.1.3.	Доступи та оперативна хірургія голови, вікові особливості.
2.1.4.	Доступи та оперативна хірургія шиї, вікові особливості.
2.2.	Топографічна анатомія та оперативна хірургія тазу та органів.
2.2.1.	Топографічна анатомія тазу та органів, вікові особливості.
2.2.2.	Доступи та оперативна хірургія органів тазу, вікові особливості.
2.3.	Топографічна анатомія та оперативна хірургія грудної клітки.
2.3.1.	Топографічна анатомія грудної клітки, вікові особливості.
2.3.2.	Доступи та оперативна хірургія грудної клітки.

2.4.	Топографічна анатомія та оперативна хірургія живота.
2.4.1.	Топографічна анатомія живота, вікові особливості.
2.4.2.	Доступи та оперативна хірургія живота.
2.5.	Топографічна анатомія та оперативна хірургія поперекової ділянки.
2.5.1.	Топографічна анатомія поперекової ділянки, вікові особливості.
2.5.2.	Доступи та оперативна хірургія поперекової ділянки.
2.6.	Топографічна анатомія та оперативна хірургія хребта і спинного мозку.
2.6.1.	Топографічна анатомія хребта, вікові особливості.
2.6.2.	Доступи та оперативна хірургія хребта, вікові особливості.
2.7.	Топографічна анатомія та оперативна хірургія органів сечової та статеві систем.
2.7.1.	Топографічна анатомія органів сечової та статеві систем.
2.7.2.	Доступи та оперативна хірургія органів сечової та статеві систем, вікові особливості.
2.8.	Топографічна анатомія та оперативна хірургія плечового поясу і верхньої кінцівки.
2.8.1.	Топографічна анатомія плечового поясу і верхньої кінцівки.
2.8.2.	Доступи та оперативна хірургія плечового поясу і верхньої кінцівки, вікові особливості.
2.9.	Топографічна анатомія та оперативна хірургія нижньої кінцівки.
2.9.1.	Топографічна анатомія нижньої кінцівки, вікові особливості.
2.9.2.	Доступи та оперативна хірургія нижньої кінцівки.
КУРС - 3	
Інноваційні діагностичні та лікувальні технології в дитячій хірургії..	
3.1.	Інноваційні візуалізаційні методи дослідження та лікування.
3.1.1.	Лапароскопічні, торакоскопічні, артроскопічні методи діагностики та лікування.
3.1.2.	Ендоскопічні методи діагностики та лікування травного каналу.
3.1.2.1.	Ларинго –трахео –бронхоскопічні методи діагностики та лікування.
3.1.2.2.	Фіброгастроудоденоскопія, аноскопія, ректороманоскопія, колоноскопія.
3.2.	Рентгенологічні методи дослідження
3.2.1.	Ангіографічні та ендоваскулярні методи дослідження.
3.2.2.	Рентгенологічні методи (скопічні, графічні, контрастні), комп'ютерна томографія, ядерно-магнітний резонанс.
3.2.3.	Ультразвукова діагностика: кольорове дуплексне картування, визначення кровотоку, енергетичний доплер, еластографія.
3.2.4.	Радіонуклідна діагностика.
3.3.	Інноваційні технології розділення тканин в дитячій хірургії.
3.3.1.	Скапелі (звичайний, Аргоновий, ультразвуковий,

3.3.2.	гідроструменевий).
3.4.	Інноваційні електрозварювальні технології в дитячій хірургії.
КУРС - 4	
Анестезіологія, реаніматологія та інтенсивна терапія в дитячій хірургії.	
4.1.	Основні лікарські засоби, що застосовуються в анестезіології, реаніматології та інтенсивній терапії.
4.2.	Види знеболень, наркозів та анестезій.
4.2.1.	Наркоз (інгаляційний, неінгаляційний).
4.2.2.	Комбіноване знеболення.
4.2.3.	Анестезія (місцева, перидуральна і спинномозкова).
4.3.	Особливості анестезіологічного забезпечення.
4.3.1.	Особливості анестезіологічного забезпечення операцій у дітей різного віку.
4.3.2.	Анестезіологічне забезпечення операцій у хворих похилого та старечого віку.
4.3.3.	Операційний ризик та анестезіологічне забезпечення хірургічних втручань у вагітних.
4.3.4.	Знеболення в (плановій, невідкладній, амбулаторній) хірургії.
4.4.	Основні методи реанімації та інтенсивної терапії.
4.4.1.	Інтубація трахеї, пункція та катетеризація трахеї, трахеостомія,
4.4.2.	штучна вентиляція легень,
4.4.3.	непрямий і прямий масаж серця,
4.4.5.	дефібриляція серця, пункція серця,
4.4.6.	катетеризація центральних та периферичних вен.
4.5.	Реанімація та інтенсивна терапія гострої дихальної і серцево-судинної недостатності.
4.5.1.	Інтенсивна терапія гострої (печінкової та ниркової) недостатності.
4.5.3.	Реанімація та інтенсивна терапія при шоці (геморагічному, травматичному, анафілактичному, септичному).
4.5.4.	Інтенсивна терапія при гострих ускладненнях цукрового діабету (гіперглікемічної з кетоцидозом, гіперосмолярної та гіпоглікемічної коми).
4.5.5.	Інтенсивна терапія тромбогеморагічного синдрому.
КУРС - 5	
Трансфузіологія і нутріціологія в хірургії.	
5.1.	Характеристика антигенних систем крові.
5.1.1.	Визначення груп крові за антигенними системами ABO та Rh.
5.1.2.	Проби на сумісність при переливанні компонентів крові.
5.2.1.	Характеристика цільної крові, її компонентів, препаратів та кровозамінників.
5.2.2.	Механізм лікувальної дії, показання та протипоказання при використанні різних трансфузійних та інфузійних середників.
5.3.	Методи і техніка переливання компонентів крові.

5.4.	Реакції і ускладнення при переливанні компонентів крові.
5.5.	Інфузійно-трансфузійна терапія гіповолемії.
5.6.	Трансфузійна терапія при дефіциті клітинних елементів крові.
5.7.	Трансфузійна терапія при дефіциті білків плазми крові.
5.8.	Інфузійно-трансфузійна терапія при інтоксикаціях.
5.9.	Інфузійно-трансфузійна терапія з метою гемостазу.
5.10.	Лікувальна гемодилуція.
5.11.	Парентеральне харчування.
5.12.	Зондове та лікувальне харчування хірургічних хворих.
5.13.	Інфузійно-трансфузійна терапія в (передопераційному періоді, під час загальної анестезії, в післяопераційному періоді).
КУРС - 6	
Торакальна хірургія.	
6.1.	Абсцес і гангрена легені.
6.2.	Бронхоектатична хвороба.
6.3.	Пневмоторакс.
6.4.	Сторонні тіла трахеї та бронхів
6.5.	Легенева кровотеча.
6.6.	Бронхіальні нориці.
6.7.	Плеврити.
6.8.	Епієма плеври
6.9.	Гнійні захворювання середостіння (медіастиніт, перикардит)
6.10.	Пухлини і кісти середостіння.
6.11.	Міастенія як хірургічна проблема.
6.12.	Езофагіти.
6.13.	Ахалазія та халазія кардії.
6.14.	Діафрагмальні грижі, істинні та хибні.
6.15.	Сторонні тіла та травматичні ушкодження стравоходу (опіки).
6.16.	Дивертикули (стравоходу, трахеї та бронхів).
6.17.	Травма грудної клітки (гемоторакс, переломи ребер).
6.18.	Вади розвитку (ларинго та трахеомаліяція, бронхомаліяція).
16.19.	Аномалії, зумовлені комбінованим порушенням розвитку декількох структур, що утворюють легені:
16.19.1.	агенезія (аплазія) легені або частки;
16.19.2.	гіпоплазія легені або частки, в тому числі полікістоз, або
16.19.3.	мікрокістозна легеня;
16.19.4.	додаткова легеня.
16.20.	Аномалії, зумовлені переважно порушенням розвитку бронхоепітеліального розгалуження:
16.20.1.	трахеобронхомегалія;
16.20.2.	стенози трахеї та бронхів
16.20.3.	дивертикули трахеї та бронхів;
16.20.4.	стравохідно-бронхіальна нориця;
16.20.5.	сепарація і транспозиція бронхів;

16.20.6.	варіанти числа бронхів;
16.20.7.	бронхолегеневі кісти;
16.20.8.	дизонтогенетичні бронхоектази;
16.20.9.	гамартохондромі.
16.20.10.	Вроджені кісти легень (полікістоз).
16.21.	Аномалії інших органів чи тканин, що уражують легені:
16.21.1.	дермоїдні кісти;
16.21.2.	тератоми;
16.21.3.	муковісцидоз
КУРС - 7	
Абдомінальна хірургія.	
7.1.	Виразкова хвороба шлунку і дванадцятипалої кишки.
7.1.2.	Ускладнення виразкової хвороби шлунку і дванадцятипалої кишки (кровотечею, перфорацією, пенетрацією, стенозом та малігнізацією).
7.2.	Інші захворювання шлунку (гостре розширення шлунку, заворот та опущення шлунку, туберкульоз шлунку).
7.2.1.	Операції на шлунку та дванадцятипалій кишці.
7.2.2.	Пострезекційні та постваготомічні синдроми.
7.3.	Поліпи стравоходу та шлунково-кишкового тракту, анального каналу.
7.4.	Тромбоз та емболія судин брижі.
7.5.	Апендицит (гострий, хронічний).
7.6.	Пухлини і кісти кишечника.
7.7.	Гостра непрохідність кишок. (висока та низька).
7.8.	Кишкові нориці.
7.9.	Мезаденіт.
7.10.	Хірургічні захворювання печінки (непаразитарні та паразитарні кісти, абсцеси печінки, цироз і портальна гіпертензія, доброякісні пухлини).
7.10.1.	Вади розвитку жовчних ходів (атрезії, кісти холедоха).
7.10.2.	Реконструктивні та відновлювальні операції на жовчних шляхах.
7.11.	Хірургічні захворювання селезінки (травматичні пошкодження, непаразитарні і паразитарні кісти, захворювання кровотворної системи, доброякісні пухлини).
7.11.1.	Показання і методи сегментарної резекції та спленектомії.
7.12.	Грижі (пахвинні, стегові, пупкові і надпупкові, білої лінії живота, рідкісних локалізацій та видів, травматичні, післяопераційні).
7.13.	Защемлена грижа (пахвинна, стегова, других локалізацій та видів).
7.14.	Сторонні тіла травного каналу. шлунково-кишкового тракту
7.15.	Травма живота (закрита, відкрита, комбінована, з та без пошкодження внутрішніх органів)

7.16.	Лапараскопічна хірургія (при ургентній та при плановій хірургічній патології, ускладнення в лапараскопічній хірургії).
7.16.1.	Показання та протипоказання до використання лапараскопічної хірургії.
7.17.	Подвоєння травного каналу (стравоходу, шлунку, тонкої та товстої кишки).
7.18.	Синдром Пайєра (спланхноптоз ізольований та загальний).
7.19.	Дивертикул Меккеля та його ускладнення.
КУРС - 8	
Проктологія.	
8.1.	Хвороби параректальної клітковини (гострий парапроктит, хронічний парапроктит, нориці прямої кишки).
8.2.	Хвороби анального каналу (аніт, папіліт, криптит, проктит).
8.3.	Тріщини заднього проходу.
8.4.	Епітеліальні куприкові ходи.
8.5.	Дермоїдні кісти і тератоїдні пухлини промежини та параректальних просторів.
8.6.	Недостатність анального жому.
8.7.	Хвороба Гіршпрунга.
8.8.1	Доліхосигма.
8.8.2.	Доліхоколон.
8.9.	Мегаректум.
8.10.	Недостатність сфінктерного апарату прямої кишки.
8.11.	Геморой у дітей
8.12.	Поліпи прямої кишки
8.13.	Випадіння прямої кишки.
8.14.	Стрикттури прямої кишки.
8.15.	Доброякісні пухлини ободової та прямої кишки.
8.16.	Травматичні ушкодження прямої кишки і промежини.
8.17.	Сторонні тіла прямої кишки.
8.18.	Неспецифічний виразковий коліт.
8.19.	Хвороба Крона.
КУРС - 9	
Хірургія новонароджених.	
9.1.	Особливості хірургії новонароджених.
9.1.1.	Тератогенез.
9.1.2.	Значення спадковості.
9.2.	Сучасні методи діагностики вроджених вад розвитку.
9.3.	Медицина плода.
9.4.	Дермоїдні кісти та тератоми.
9.5.	Незарощення верхньої губи і піднебення (макростомія, колобома, ранула, синдром П'єра-Робена).
9.6.	Пологова травма (кефалогематома, травма ключиці, параліч Дюшена-Ерба)

9.7.	Вади розвитку черепа та мозку (черепно-мозкова грижа, краніостеноз, гідроцефалія, спинно-мозкова грижа, менінгомієлоцеле).
9.8.	Вади розвитку легень (агенезія та аплазія, лобарна емфізема).
9.9.	Вади розвитку стравоходу (аплазія, атрезія стравоходу, стенози стравоходу, мембрани стравоходу, подвоєння стравоходу, кісти стравоходу, короткий стравохід. стравохід Баретта).
9.9.1.	Нориці форми вад розвитку стравоходу (трахеостравохідні нориці, стравохідно-бронхеальні нориці).
9.10.	Вади розвитку діафрагми (істинна та хибна діафрагмальна грижа, кісти діафрагми, парастернальні грижі, релаксація діафрагми).
9.11.	Вади розвитку шлунку (атрезії та мембрани шлунку).
9.12.	Пілоростеноз.
9.13.	Вади розвитку 12 палої кишки (Атрезія, Стеноз, Мембрана 12 палої кишки.
9.13.1.	Аберантні судини.
9.14.	Вади розвитку передньої черевної стінки (пупкова грижа, гастрошизіс, омфалоцеле).
9.14.1.	Інші вади розвитку передньої черевної стінки (аплазія м'язів передньої черевної стінки, вентральна грижа, вроджені кісти і нориці пупка)
9.15.	Вроджена кишкова непрохідність (Висока та Низька).
9.16.	Вади розвитку та захворювання аноректальної ділянки (атрезії "ani et recti", стенози, ектопії)
9.17.	Гостра форма хвороби Гіршпрунга.
9.18.	Омфаліт.
9.19.	Мастит новонародженого
9.20.	Некротичний ентероколіт.
9.21.	Некротична флегмона новонароджених.
9.22.	Перітоніт новонароджених.
9.23.	Синдром Ледда.
КУРС - 10	
Невідкладна хірургія в урології та гінекології	
10.1.	Аномалії розвитку (нирок, сечових шляхів, статевих органів).
10.2.	Запальні захворювання органів сечової та статеві систем (неспецифічні, специфічні).
10.3.	Сечокам'яна хвороба.
10.4.	Гідронефроз.
10.5.	Рідинні утвори яєчка та сім'яного канатика (сполучна та ізольована водянка оболонки яєчка, кісти сім'яного канатика).
10.6.	Хвороби крайньої плоті (фімоз, парафімоз, сінехії)
10.7.	Гострі захворювання яєчок (перекрут яєчка, тромбоз судин

	яєчка, травма яєчка, орхоепідіміти, перекрут придатка яєчка.
10.8.	Пухлини органів сечо-статевої систем.
10.9.	Гостра затримка сечовипускання.
10.10.	Ниркова недостатність (гостра, хронічна).
10.11.	Пошкодження органів сечової та статевий систем (Закриті та відкриті).
10.12.	Патологія урахуса.
10.13.	Позаматкова вагітність.
10.14.	Недуги яєчників (розрив і перекрут кіст яєчника, апоплексія яєчника).
10.15.	Піосальпінгс і пельвіоперитоніт.
10.16.	Перфорація матки
10.17.	Вади розвитку матки, яєчників та піхви.
КУРС - 11	
Ендокринна хірургія.	
11.1.	Хвороби підшлункової залози (гострий панкреатит, хронічний панкреатит, кісти підшлункової залози).
11.2.	Вади розвитку та локалізації яєчка (анорхізм, крипторхізм, поліорхізм, вади локалізації).
11.3.	Вади розвитку та хвороби наднирників (Феохромоцитома, пухлини надниркових залоз).
11.4.	Вади розвитку та хвороби вилочкової залози (тимомегалії, тімоми).
11.5.	Вади розвитку та хвороби щитоподібної та парашитовидних залоз (пухлини доброякісні та злоякісні, гінекомастія).
КУРС - 12	
Судинна хірургія дитячого віку.	
12.1.	Вади розвитку аорти.
12.1.1.	Подвійна дуга аорти.
12.1.2.	Коарктація аорти.
12.2.	Аневризма яємної вени.
12.3.	Вади розвитку та хвороби лімфатичної системи.
12.3.1.	Лімфатичний набряк (лімфедема) кінцівок.
12.3.2.	Хілоторакс.
12.3.3.	Хілоперитоніум.
12.3.	Судинні аномалії.
12.4.	Судинні пухлини.
12.4.1.	Гемангіоми.
12.4.2.	Агресивні пухлини:
12.4.3.	Капошеформна гемангіотеліома.
12.4.4.	Китицева ангіома.
12.4.5.	Інші рідкісні судинні пухлини.
12.5.	Судинні мальформації.
12.5.1.	Капілярні мальформації.

12.5.2.	Венозні мальформації.
12.5.3.	Лімфатичні мальформації.
12.5.4.	Артеріовенозні мальформації.
12.6.	Комбіновані судинні мальформації.
КУРС - 13	
Поліклінічна хірургія.	
13.1.	Особливості організації амбулаторно-поліклінічної хірургії.
13.2.	Діагностична робота.
13.2.1.	Візуалізаційні методи обстеження.
13.2.2.	Рентгенологічні дослідження планових та ургентних хворих.
13.2.3.	Ультразвукове дослідження.
13.2.3.1.	Кольорову дуплексне картування.
13.2.3.2.	Еластографія.
13.2.4.	Магнітно резонансна томографія.
13.2.5.	Компютерна томографія.
13.2.6.	Ендоскопічні методи дослідження.
13.3.	Лікувальна робота.
13.3.1.	Первинна хірургічна обробка ран.
13.3.2.	Амбулаторні планові операції.
13.3.3.	Ургентні операції при гнійно-запальній патології.
13.3.4.	Ургентна допомога при розтягненнях, переломах та вивихах.
13.3.5.	Ортопедична допомога при вроджених вивихах та клишоногості – етапне гіпсування.
13.3.6.	Допомога при парафімозі.
13.4.	Профілактичні щеплення проти правця, сказу та інші.
13.5.	Профілактична робота
13.6.	Диспансеризація хворих
13.7.	Санітарно-просвітня робота
КУРС - 14	
Онкологія. Доброякісні та злоякісні пухлини.	
14.1.	Організація онкологічної допомоги дитячому населенню. Основи теоретичної і клінічної онкології.
14.2.	Принципи діагностики раку різних локалізацій.
14.2.1.	Система TNM.
14.3.	Принципи хірургічного лікування злоякісних пухлин.
14.4.	Принципи променевої терапії пухлин.
14.5.	Принципи медикаментозної терапії пухлин.
14.6.	Принципи комбінованого лікування.
14.7.	Пухлини органів грудної порожнини:
14.7.1.	рак легенів, бронхів,
14.7.2.	стравоходу,
14.7.3.	пухлини середостіння.
14.8.	Злоякісні і доброякісні пухлини молочної залози.
14.9.	Рак шлунку.

14.10.	Рак ободової кишки.
14.11.	Рак прямої кишки.
14.12.	Рак печінки і жовчних шляхів.
14.13.	Рак підшлункової залози.
14.14.	Пухлини сечовидільної системи.
14.15.	Пухлини статевих органів.
14.16.	Пухлини м'яких тканин, шкіри, кісток.
14.17.	Лімфоангулематоз і лейкози
КУРС - 15	
Основи травматології і ортопедії	
15.1.	Травма черепа та головного мозку.
15.2.	Травма хребта та спинного мозку.
15.3.	Травма тазу.
15.4.	Переломи кісток верхніх і нижніх кінцівок, вивихи.
15.5.	Стиснення м'яких тканин.
15.6.	Рани класифікація, діагностика,
15.6.1.	первинна хірургічна обробка,
15.6.2.	рання хірургічна обробка,
15.6.3.	відкладена хірургічна обробка, відстрочена.
15.6.4.	пізня хірургічна обробка ран,
15.6.5.	ускладнення ран,
15.6.6.	стадії ранового процесу
15.6.7.	етапи загоєння ран.
15.7.	Пошкодження периферичних нервів.
15.8.	Набуті та вроджені захворювання опорно-рухового апарату
15.8.1.	гетеротопічні осифікації,
15.8.2.	остеохондопатії,
15.8.3.	специфічні інфекційні ураження,
15.8.4.	системні запальні захворювання,
15.8.5.	вроджені та набуті деформації.
15.9.	Вади розвитку та хвороби грудної клітки.
15.9.1.	Лійкоподібна деформація.
15.9.2.	Кильоподібна деформація.
15.9.3.	Комбіновані деформації.
15.10.	Дегенеративно-дистрофічні хвороби хребта та суглобів.
15.10.1.	Асептичний некроз.
15.10.2.	Остеоартроз.
15.11.	Аномалії та хвороби ребер.
15.11.1.	Аномалії кількості ребер.
15.11.2.	Синдром Тіцце
15.12.	Пологова травма.
15.12.1.	Перелом ключиці
15.12.2.	Параліч Ерба
15.12.3.	Інші травми

15.13.	Вроджені деформації хребта, кісток та суглобів.
15.13.1.	Вроджена мязова кривошия.
15.13.2.	Вроджена мязева клишоногість.
15.13.3.	Вроджена дисплазія сполучної тканини.
15.13.4.	Вроджений вивих стегна.
15.14.	Постава та її порушення.
15.14.1.	Сколіотична хвороба (сколіоз.).
15.14.2.	Кіфотична деформація хребта (горб)
15.15.	Відновна терапія та реабілітація.
КУРС - 16	
Політравма. Травматична хвороба.	
16.1.	Політравма.
16.2.	Множинні механічні травми
16.3.	Поєднані пошкодження:
16.3.1.	поєднані ушкодження 2 типів
16.3.2.	поєднані ушкодження 3 типів
16.3.4.	поєднані ушкодження 4 типів
16.4.	Комбіновані пошкодження
16.5.	Вогнепальні поранення.
16.5.1.	Опорнорухового апарату.
16.5.2.	Грудної порожнини.
16.5.3.	Черевної порожнини.
16.6.	Травматична хвороба.
16.7.	Шок.
16.7.1.	Травматичний шок.
16.7.2.	Гіповолемічний шок.
16.7.3.	Анафілактичний шок
16.7.4.	Кардіогенний шок
16.7.5.	Септичний шок
16.7.6.	Геморагічний шок
16.8.	Компартмент - синдром
16.9.	Принципи надання медичної допомоги постраждалим в стані травматичного шоку на етапах медичної евакуації.
КУРС – 17	
Хірургічна інфекція. Сепсис.	
17. 1	Збудники гнійної хірургічної інфекції і умови її розвитку.
17. 2.	Біологічні та клінічні аспекти гнійних ран.
17. 3.	Госпітальна інфекція та методи її профілактики.
17. 4.	Принципи та методи лікування гнійних ран і гнійних захворювань.
17.5.	Гнійні захворювання шкіри та підшкірної клітковини
17.5.1.	фурункул,
17.5.2.	карбункул,
17.5.3.	гідраденіт,

17.5.4.	абсцес,
17.5.5.	флегмона,
17.5.6.	бешиха,
17.5.7.	еризипелоїд.
17.5.8.	парапроктит
17.6.	Гнійні захворювання кісток.
17.6.1.	гострий,
17.6.2.	хронічний остеомієліт;
17.6.3.	активні форми остеомієліту.
17.7.	Гнійні захворювання суглобів та слизових сумок
17.7.1.	артрит,
17.7.2.	бурсит. синовіт
17.8.	Гнійні захворювання клітковинних просторів.
17.8.1.	флегмона шиї,
17.8.2.	аксілярна флегмона,
17.8.3.	субпекторальна флегмона,
17.8.4.	глибокі субфасціальні,
17.8.5.	міжм'язові флегмони кінцівок,
17.8.6.	флегмона заочеревинної клітковини.
17.9.	Гнійні захворювання кінцівок, кісти та стопи.
17.9.1.	панарицій,
17.9.2.	флегмона,
17.9.3.	гангрена.
17.10.	Гнійні захворювання залозистих органів.
17.10.1.	паротит,
17.10.2.	мастит.
17.11.	Гнійні захворювання серозних порожнин:
17.11.1.	перитоніт,
17.11.2.	залишкові гнійники черевної порожнини.
17.12.	Неклостридіальна анаеробна інфекція
17.13.	Специфічна анаеробна інфекція.
17.13.1.	правець,
17.13.2.	газова гангрена,
17.13.3.	сказ.
17.14.	Загальна гнійна хірургічна інфекція – сепсис.
17.15.	Проблеми ВІЛ-інфекції в хірургії.

СТАТУС ЛІКАРЯ - ІНТЕРНА У ВІДДІЛЕННІ

Практична підготовка лікарів-інтернів на базі стажування за спеціальністю «Дитяча хірургія»

Практична підготовка лікарів-інтернів дитячих-хірургів досягається шляхом систематичної та активної участі молодих лікарів в діагностичній і лікувальній роботі, обходах, клінічних розборах, інших видах практичної діяльності відділення.

Лікар-інтерн повинен здійснювати діагностично-лікувальний процес у прикріплених за ним хворих (4-5 пацієнтів). У вказаних хворих лікар-інтерн виконує весь обсяг діагностичних досліджень та лікувальних заходів на правах лікуючого лікаря. Він зобов'язаний приймати участь у додаткових дослідженнях, що проводяться цим хворим (рентгенологічних, ендоскопічних, лабораторних тощо) і лікувальних маніпуляціях.

Керівник повинен приділяти особливу увагу підбору хворих, зокрема, з урахуванням тематичних розділів інтернатури, його можливості самостійно виконувати необхідні діагностичні та лікувальні маніпуляції. Однак, інтерну не слід обмежуватись роботою тільки з закріпленими за ним хворими. Він повинен знати всіх пацієнтів у відділенні, бути ознайомленим з динамікою захворювання та лікування важких хворих, з складнощами в діагностиці, незалежно від того, хто є їх лікуючим лікарем. Для підвищення активності роботи інтерна дитячого-хірурга необхідно доручати йому виконання різноманітних маніпуляцій, надавати допомогу в організації додаткових досліджень, стежити за виконанням відповідальних призначень. Особливо необхідно підкреслити, що обмеження діяльності інтерна до рамок прикріплених за ним хворих - груба помилка навчання в інтернатурі.

Статус лікаря-інтерна дитячого-хірурга у відділенні.

В адміністративному відношенні лікар-інтерн підпорядковується керівництву базової лікувально-профілактичної установи. На нього повністю поширюються правила внутрішнього трудового розпорядку, права та пільги, що встановлені для медичних працівників даної установи. Під час проходження інтернатури, при здійсненні функції лікаря він володіє правами і несе відповідальність за свої дії на рівні з іншими лікарями.

Відповідно з існуючим положенням про інтернатуру, лікар-інтерн дитячий-хірург повинен самостійно забезпечувати діагностичний та лікувальний процес під керівництвом безпосереднього керівника. Необхідно звернути особливу увагу на зміст, що вкладається в розуміння "самостійно". В точному розумінні лікар-інтерн не може працювати самостійно, оскільки при його обмеженій компетентності неможливо надати всю повноту вирішення складних клінічних, організаційних чи деонтологічних завдань. Виходячи із сказаного, під поняттям "самостійність" необхідно розуміти тільки максимально можливу самостійність, яка, однак, повинна проходити під керівництвом безпосереднього керівника, або лікаря-хірурга вищої чи 1-ї категорії, за яким закріплений лікар-інтерн дитячий-хірург.

**ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИКІВ ТА ВМІНЬ,
якими повинен володіти лікар-інтерн за спеціальністю
«Дитяча хірургія»**

№ за/п	Назва маніпуляцій	Ступінь оволодіння
1.	Пункція та катетеризація вени (периферичної та центральної)	+++
2.	Венесекція.	+++
3.	Переливання крові та її замінників.	+++
4.	ПХО рани	+++
5.	Визначення венозного тиску.	+++
6.	Визначення тривалості кровотечі та часу згортання крові.	+++
7.	Визначення об'єму або дефіциту циркулюючої крові.	+++
8.	Місцеве знеболення.	+++
9.	Пальцеве дослідження прямої кишки.	+++
10.	Бімануальне дослідження	+++
11.	Зондування, промивання шлунка, аспірація шлункового вмісту	+++
12.	Дренування плевральної порожнини за Моналді	++
13.	Дренування плевральної порожнини за Бюлау	++
14.	Введення зонда Блекмора.	+++
15.	Сифонна клізма.	+++
16.	Очисна клізма.	+++
17.	Паранефральна блокада.	++
18.	Доудентальне зондування.	++
19.	Взяття шлункового соку для дослідження шлункової секреції.	+++
20.	Ph-метрія шлункового вмісту (в шлунку)	++
21.	Зондове годування хворих.	++
22.	Визначення стану клапанового апарату магістральних вен.	++
23.	Лапароцентез і дренування черевної порожнини	++
Анестезіолого-реанімаційні заходи.		
24.	Перидуральна анестезія.	+
25.	Інтубація трахеї.	+++
26.	Звільнення дихальних шляхів. Штучне дихання.	+++
27.	Допоміжне дихання. Штучна вентиляція легень.	++
28.	Закритий масаж серця.	+++
28.	Трахеостомія (відпрарцювання операції на трупах).	+++
29.	Трахеотомія	+++
30.	Пункція трахеї і мікроіригація бронхіального дерева.	+++
31.	Гемосорбція.	+
Урологічне відділення.		

31.	Катетеризація та промивання сечового міхура.	+++
32.	Цистоскопія.	++
33.	Новокаїнова блокада сім'яного канатика.	+++
34.	Катетеризація сечоводів.	+
Гінекологічне відділення		
35.	Ректоабдомінальне бімануальне та вагінальне обстеження	++
36.	Пункція заднього склепіння піхви.	++
Онкологічний центр		
37.	Пункційна біопсія пухлин	++
38.	Мамографія	+
Травматологічне і нейрохірургічне відділення		
39.	Спинномозкова пункція	++
40.	Вправлення вивихів плеча і стегна	+++
41.	Репозиція кісткових уламків при нескладаних переломах кісток кінцівок	++
42.	Гіпсова іммобілізація при переломах кісток	+++
43.	Накладання скелетного ви тяжіння	++
44.	Пункція колінного суглобу	++
Поліклініка		
45.	Місцеве знеболення при гнійних захворюваннях м'яких тканин	+++
46.	Пункція та розтин абсцесів.	+++
Рентгенологічний кабінет		
47.	Рентгеноскопія та рентгенографія грудної клітки	+
48.	Оглядова рентгеноскопія органів черевної порожнини	++
49.	Рентгеноскопія шлунково-кишкового тракту	+
50.	Іригоскопія та іригографія	+
51.	Екскреторна урографія	++
52.	Холецисто-холангіографія	++
53.	Ретроградна урографія	++
54.	Флебографія	+
55.	Фістулографія та фістулоскопія	++
56.	Радіоізотопна діагностика захворювань печінки, підшлункової та щитовидної залоз.	+
57.	УЗД органів черевної порожнини та заочеревинного простору	+
58.	Комп'ютерне обстеження органів черевної порожнини, зачеревного простору та тазу	+
Клінічна лабораторія		
59.	Визначення групи крові	+++
60.	Визначення резус фактору	+++

61.	Визначення групової сумісності та за резус фактором	+++
Кабінет ендоскопії і функціональної діагностики		
62.	Фіброгастродуоденоскопія	++
63.	Аноскопія	+++
64.	Ректороманоскопія	++
65.	Фіброколоноскопія	+
66.	Осцилографія	++
67.	Реовазографія	++
68.	Капіляроскопія.	++

Примітка:

Ступінь оволодіння:

- + **ознайомлений** (бачив та спостерігав за проведенням маніпуляції)
- ++ **засвоїв** (асистував в якості помічника та асистента)
- +++ **оволодів** (самостійно виконав маніпуляцію чи обстеження)

**ПЕРЕЛІК ОПЕРАТИВНИХ ВТРУЧАНЬ,
якими повинен оволодіти лікар-інтерн за спеціальністю
«Дитяча хірургія»**

№ за/п	Назва втручань	Ступінь оволодіння
Хірургічне відділення		
1.	Класична апендектомія	+++
2.	Ретроградна апендектомія	++
3.	Розкриття та дронування періапендікулярного абсцесу та інших абсцесів черевної порожнини	++
4.	Ушивання перфоративної виразки шлунка і 12-палої кишки	+++
5.	Пілоропластика по Фреде-Рамштедту	++
6.	Гастро-, дуоденотомія, прошивання кровоточивої судини виразки.	++
7.	Операції при защемлених грижах	+++
8.	Ентеростомія	++
9.	Резекція кишки та Формування анастомозу кінець в кінець	++
10.	Резекція кишки та Формування анастомозу кінець в бік	++
11.	Резекція кишки та Формування анастомозу бік в бік	++
12.	Гастротомія. Прошивання варикозно - розширених вен стравоходу та шлунку	+
13.	Зовнішня цеко -, трансверзо-, сигмостомія Апендикостомія	++
14.	Декомпресійна інтубація кишечника	++
15.	Роз'єднання зрощень при злуковій кишковій непрохідності	++
16.	Лапаротомія при перитонітах, дронування черевної порожнини	++
17.	Розкриття міжпетльових абсцесів	++
18.	Розкриття абсцесу Дугласового простору	++
19.	Розкриття піддіафрагмального абсцесу	++
20.	Серединна лапаротомія	++
21.	Операція Касаї	+
22.	Холедохотомія і холедохостомія	++
23.	Видалення поліпів прямої кишки	++
24.	Дуоденотомія, папілотомія, папілопластика	+
25.	Дронування сальникової сумки при панкреатитах	++
26.	Секвестректомія, резекція підшлункової залози	++
27.	Дронування заочеревинного простору	++
28.	Операція при кістах підшлункової залози: марсупілізація, внутрішнє дронування, висічення кісти.	+
29.	Інтубація трахеї	+++
30.	Видалення сторонніх тіл дихальних шляхів	+++
31.	Селективна проксимальна ваготомія	+

32.	Операції при пупкових грижах	+++
33.	Операції при грижах білої лінії живота	+++
34.	Операції при пахвинних грижах	+++
35.	Операції при стегнових грижах	++
36.	Операції при післяопераційних грижах	++
37.	Операції при водянках яєчка і сім'яного канатику	++
38.	Операції при варикозному поширенні вен сім'яного канатику	++
39.	Лобектомії	+
40.	Низведення яєчка за Петривальським	++
41.	Circumcizio	+++
42.	Операції при вападіннях прямої кишки	++
43.	Операція Дюмеля	+
44.	Операції сфінктеромієктомій за Лінном, за Свенсоном	+
45.	Операція промежнинної проктопластики за Пена	+
46.	Операція Свенсона	+
47.	Операція Соаве-Боля	+
48.	Первинна хірургічна обробка опіків	++
49.	Пересадка шкіри	++
50.	Операції при пневмотораксі, гемопневмотораксі	++
51.	Операції при проникаючих травмах грудей	++
52.	Торакотомія	++
53.	Спленектомія	++
54.	Зашивання рани печінки	++
55.	Зашивання пошкоджень кишок	++
Урологічне відділення		
56.	Ушивання ран яєчка та калитки	++
57.	Операція при парафімозі та фімозі	++
58.	Видалення гідатиди яєчка	++
59.	Дисторсія яєчка при перекрутах	++
60.	Зашивання ран сечового міхура	++
61.	Розкриття паранефриту.	++
62.	Нефректомія	++
Гінекологічне відділення		
63.	Ушивання апоплексії яєчника	++
64.	Видалення труби при позаматковій вагітності	++
65.	Видалення кисти яєчника	+++
66.	Клиновидна резекція яєчника	+++
Онкологічний центр		
67.	Операції при мастопатіях і доброякісних пухлинах молочної залози	++
68.	Секторальна резекція молочної залози	++
69.	Радіальна мастектомія при раку молочної залози	+
70.	Резекція шлунка при раку	+

71.	Проксимальна резекція шлунка	+
72.	Гастректомія	+
73.	Гастротомія	+++
74.	Гастроентеростомія	++
75.	Правобічна і лівобічна геміколектomia.	+
76.	Резекція поперечно-ободової кишки.	+
77.	Резекція сигмовидної кишки	+
78.	Резекції кістки кістки	+
79.	Ампутації кінцівок	++
Травматологічне і нейрохірургічне відділення		
80.	Первинна хірургічна обробка ран м'яких тканин	+++
81.	Трепанція черепа	+
82.	Первинна хірургічна обробка проникаючих ран черепа	+
83.	Ламінектомія	+
84.	Остеосинтез при переломах кісток	+
85.	Первинна хірургічна обробка відкритих переломів кісток	++
86.	Секвестректомія	++
87.	Операції при бурситах	++
Поліклініка		
88.	Операції при фурункулах, карбункулах, гідраденітах	+++
89.	Операції при врослому нігті	+++
90.	Розкриття абсцесів підшкірної клітковини	+++
91.	Операції при підшкірному, шкірному панариці, пароніхії	+++
92.	Операції при сухожильному і кістковому панариціях	++
93.	Розкриття гнійників кисті	++
94.	Видалення доброякісних пухлин м'яких тканин (атером, ліпом, фібром, гігром).	+++
95.	Видалення сторонніх тіл з м'яких тканин.	+++

Примітка:

Ступінь оволодіння:

- + - **бачив**, спостерігав за проведенням операції (ознайомлений)
- ++ - **асистував** в якості другого та першого асистента (засвоїв)
- +++ - **оперував** самостійно (оволодів)

ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА лікаря-спеціаліста за спеціальністю «Дитяча хірургія»

Лікар-інтерн повинен знати:

- організацію планової та екстренної допомоги населенню країни (загальні питання), організацію роботи в хірургічному відділенні і в кабінеті поліклініки, перев'язувальній, операційній;
- організацію медичної допомоги населенню за умов виникнення екстримальних ситуацій з масовими ушкодженнями;
- основні питання топографічної анатомії;
- нормальну фізіологію систем організму, етіопатогенез хірургічних захворювань, взаємозв'язок функціональних систем у здорових і хворих;
- орієнтуватись в константах гомеостазу, їх порушеннях та корекції;
- інтерпретувати результати загальних та спеціальних методів дослідження, робити на основі цих даних узагальнення та практичні висновки;
- питання асептики та антисептики в хірургії; основні документи, які регламентують заходи з підтримання санітарно-епідеміологічного режиму хірургічних відділень;
- основи фармакотерапії (зокрема антибіотико- та гормонотерапії), основи імунології, антибіотикопрофілактики в хірургії;
- клінічну симптоматику основних хірургічних захворювань, особливості їх перебігу у дітей, диференційну діагностику хірургічних хвороб з суміжною (урологічною, гінекологічною, терапевтичною) патологією;
- основи фізіотерапії, курортології, лікувального масажу, фізкультури та інших параклінічних методів;
- основи дієтології;
- питання специфічних хірургічних інфекцій (сибірська язва, правець, тощо);
- основи післяопераційної реабілітації та положення про тимчасову стійку втрату працездатності;

Лікар-інтерн повинен вміти:

- провести цілеспрямоване клінічне обстеження хворого;
- визначити необхідний обсяг лабораторних, рентгенологічних та інших спеціальних досліджень, організувати своєчасне їх виконання, прокоментувати їх результати;
- чітко визначити тяжкість стану хворого та обсяг проведення реанімаційних заходів;
- надати невідкладну допомогу хворим в термінальних ситуаціях (масаж серця та інші заходи для відновлення його роботи, штучне дихання, термінова трахеостомія, методи зупинки зовнішньої кровотечі, профілактика та лікування шоку, промивання шлунка при отруєннях та інші маніпуляції);
- визначити покази для госпіталізації за профілем та організувати її;
- провести покази для госпіталізації за профілем та організувати її;

- провести диференційну діагностику захворювання у дорослих та дітей, в разі потреби організувати консультацію профільних спеціалістів;
- обґрунтувати тактику медикаментозного і оперативного лікування хворих з хірургічними захворюваннями;
- обґрунтувати покази до проведення операції з урахуванням стану хворого, необхідності передопераційної підготовки та методів знеболення;
- визначити групову і резусну приналежність крові, проводити проби на індивідуальну сумісність, переливати кров і кровозамінні розчини, діагностувати ускладнення та застосовувати заходи боротьби з ними;
- застосовувати принципи післяопераційного лікування хворих;
- своєчасно діагностувати і лікувати післяопераційні ускладнення.

Спеціальні заняття та навички:

- пункцією вени, вимірюванням венозного тиску, венесекцією;
- первинною хірургічною обробкою рани;
- методикою трахеотомії та трахеостомії;
- пункцією плевральної порожнини, її дрениванням;
- пункцією порожнини перикарду і серця;
- введенням шлункового зонду та зонду Блекмора;
- пункцією черевної порожнини, лапароцентезом;
- методикою екстрених лапаротомій;
- операціями при гострому апендициті, гострому холециститі, проривній виразці шлунка і дванадцятипалої кишки, защемленій грижі, гострій кишковій непрохідності, травматичному розриві селезінки, кишок та інших органів;
- накладанням гастротомії і колостомії;
- дослідженням прямої кишки: пальцевим, дзеркалом, аноскопом;
- перев'язуванням геороїдальних вузлів;
- методикою консервативного та оперативного лікування хворих з внутрішньою кровотечею;
- методикою розкриття та дренивання абсцесів, флегмон, парапроктитів, панарицій, карбункулів та фурункулів;
- фістулографією;
- лікуванням опікових ран та при відмороженні;
- видаленням сторонніх тіл із м'яких тканин;
- видалення доброякісних пухлин м'яких тканин, що розташовані поверхнево;
- зупинкою кровотечі при травмі магістральних судин;
- методикою паранефральної, вагосимпатичної, провідникової та інших новокаїнових анестезій;
- методикою катетеризації, надлобкової пункції сечового міхура та епіцистомії;
- методикою знеболення і тимчасової та постійної іммобілізації при переломах різної локалізації, вправлення вивихів;
- технікою проведення планових операцій при грижах, апендициті, холециститі.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

(працюючи в базових відділеннях)

1. Ускладнені форми апендициту у дітей.
Тактика при перитоніті, інфільтраті, абсцесах черевної порожнини.
2. Перитоніт, хірургічна тактика, інтенсивна терапія.
3. Перитоніт у новонароджених.
4. Гострий гематогенний остеомієліт. Рання діагностика і тактика лікування.
5. Крововтрата і шок.
6. Пілоростеноз.
7. Природжена гостра кишкова непрохідність.
8. Перитоніт новонароджених і дітей раннього віку.
9. Портальна гіпертензія. Діагностика, клініка, лікування.
10. Особливості передопераційної підготовки і ведення післяопераційного періоду у дітей з кишковою непрохідністю і перитонітом.
11. Гнійно-септичні захворювання новонароджених.
12. Травматичні ушкодження органів черевної порожнини
13. Діагностика та лікування хронічних закрепів у дітей
14. Травма органів грудної клітки
15. Вроджені вади розвитку органів грудної клітки
16. Вроджені вади розвитку органів черевної порожнини
17. Патологія пахвинного каналу та калитки у дітей
18. Інфузійна терапія гострих станів у дітей
19. Особливості ентерального та парентерального харчування дітей різних вікових груп в залежності від основного патологічного стану
20. Особливості лікування травматичних ушкоджень опорно-рухового апарату у дітей у віковому аспекті.
21. Хірургічне та ортопедичне лікування дітей з ДЦП
22. Лікування вроджених та набутих патологічних станів стравоходу
23. Особливості діагностики та лікування онкологічної патології у дітей
24. Особливості перебігу хірургічних захворювань у дітей підліткового віку

Примітка.

Щорічно інтерн повинен підготувати 8 рефератів, з них 3 обсягом 25-30 стор., а 5 тезисно до 5 сторінок.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Атлас хірургічних операцій і маніпуляцій. / За ред. Л.Я.Ковальчука, В.М.Поліщука, та ін. - Тернопіль-Рівне, Укрмедкнига, 1997. – 380 с.
2. Бензар І.М., Левицький А.Ф., Бліхар В.Є. Судинні аномалії у дітей. Монографія. – Тернопіль: ТДМУ, - 2017. – 360с.
3. Дитяча хірургія. Навчальний посібник. Частина 2. За редакцією. Толстаново О.К., Рибальченка В.Ф., Данилова О.А. та ін. Житомир «ПОЛІССЯ» - 2016. – 370с.
4. Ситковский Н.Б., Басс М.М., Дольницкий О.В. Атлас хирургической патологии у детей. Киев. «Здоров'я», 1981. – 356 с.
5. Хірургія дитячого віку. /За редакцією Сушка В. І., Кривчені Д.Ю. Данилова О.А. та співав. // К. Здоров'я. - 2010. - 954 с.
6. Грона В.Н. Курс лекций по детской хирургии. – Донецк. - 2006 – 280 с.
7. Ашкрафт К.У., Холдер Т.М. Детская хирургия–СПб., Хардфорд. Т.: 1-3. - 1997.- 392с.
8. Баиров Г.А. Неотложная хирургия новорожденных.-Л.:Медицина.-1963.– 222с.
9. Баиров Г.А. Срочная хирургия детей // Руководство для врачей. СПб-1997.- 462с.
- 10.Баиров Г.А. Травматология детского возраста. Медицина 1976. – 350 с.
- 11.Баиров Г.А. Хирургия пороков развития у детей.- Л.: Медицина.- 1968. – 260с.
- 12.Баиров Г.А., Дорошевский Ю.Л., Немилова Т.К. Атлас операций у новорожденных.- Л.: Медицина.- 1984.– 255с.
13. Гераськин А.В. - Детская хирургия. Клинические разборы. М.: Медицина. – 2011. – 350с.
- 14.Гераськин А.В., Дронов А.Ф., Смирнова А.Н. Хирургия живота и промежностей у детей. Атлас. - М.: Медицина – 2012. – 380с.
- 15.Детская хирургия: учебник / под ред.Ю.Ф. Исакова, А.Ю. Разумовского; отв. ред. А.Ф. Дронов. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2015. – 1040 с
- 16.Исаков Ю.Ф. Национальное руководство по детской хирургии.- ГЭОТАР – Мед.- 2009.- 1168с.
- 17.Исаков Ю.Ф., Лёнюшкин А.И., Долецкий С.Я. Хирургия пороков развития толстой кишки у детей. М., Медицина, 1972. – 420с.
- 18.Исаков Ю.Ф., Степанов Э.А., Красовская Т.В. Абдоминальная хирургия у детей.- М.: Медицина.- 1988.- 415с.
- 19.Тихомирова В.Д. Детская оперативная хирургия. - М.: Медицина – 2011. – 410с.
- 20.Шапкин В.В., Шапкина А.Н. Хирургические заболевания и повреждения селезенки у детей. - М.: Медицина – 2005 – 380с.
- 21.An Illustrated Guide to Pediatric Surgery. Authors: Al-Salem, Ahmed H. – 2014. - 440 pages.
- 22.Congenital Anomalies of the Penis. Authors: Fahmy, Mohamed - 2017. – 464 pages.
- 23.Pediatric Kidney Disease. Editors: Geary, Denis F, Schaefer, Franz (Eds.) - 2016. - 562 pages.

Додаткова література

1. Боровий Є.М., Борова О.Є. Хірургія магістральних позапечінкових жовчних шляхів (при деяких патологічних станах). Укрмедкнига, 1998. – 365 с.
2. Братусь В.Д. Диференційна діагностика в лікуванні гострих шлунково-кишкових кровотеч. К. Здоров'я. 1991. – 289 с.
3. Брюшные грижи. / Под ред. М.П.Черенько, К.Здоров'я. 1995. – 250с.
4. Григорьев Т.Г. Оперативне лікування опіків методом дермотензії. Харків, 1998. – 340 с.
5. Даценко Б.М., Безуглая Е.П., Белов С.Г. Теория и практика местного лечения гнойных ран. - 1995. - К.: - Здоров'я. - 370 с.
6. Деформації грудної клітки у дітей. Навчальний посібник. За редакцією. Данилова О.А., Сокура П.П., Рибальченка В.Ф. та ін. - Київ: СПД Шкода Ю.В.- 2009.- 180 с
7. Детская хирургия. - Учебное пособие. Под редакцией Лосева А.А. – Одесса. – 2009 -260с.
8. Дитяча хірургія. Навчальний посібник. Частина 1. За редакцією. Толстанова О.К., Рибальченка В.Ф., Данилова О.А. та ін. Житомир «ПОЛІССЯ» - 2016. – 120 с.
9. Дуденко Г.И., Петренко Г.Д., Михайлец Ю.А., Дуденко В.Г. Экстренная лапароскопия в неотложной хирургии. К. Здоров'я. 1991. – 350 с.
10. Ендотоксикоз в клінічній онкології, шляхи корекції. За редакцією Дрижак В.І. і співав. // Укрмедкнига, 1999. 362 с.
11. Історія хірургії дитячого віку України: навч. посіб. / [О. К. Толстанов, Ю. В. Вороненко, В. Ф. Рибальченко та ін.]; за ред. О. К. Толстанова, Ю. В. Вороненка, В. Ф. Рибальченка, А. Ф. Левицького, А. А. Переяслова, П. С. Русака. – Тернопіль: ТДМУ, 2012. – 432 с.
12. Збірник наукових праць. Актуальні питання лікування дітей з хірургічною патологією. За редакцією. Данилова О.А., Толстанова О.К., Рибальченка В.Ф., Русака П.С. – Київ, - 2012.: - 208с.
13. Кривченя Д.Ю., Лисак С.В., Чумакова Л.Ф. Уроджені вади легенів у дітей. - К., 2001. - 132с.
14. Кривченя Д.Ю., Лисак.В., Плотников О.М. Хірургічні захворювання у дітей: навч. посіб.- Вінниця: Нова книга, 2008. - 253с.
15. Кривченя Д.Ю., Руденко Є.О. Вади розвитку дихальної системи. Атлас. Навч. Посібник. – К.: ВСВ «Медицина», 2017, - 192с.
16. Лапароскопічна хірургія в педіатрії. За редакцією. / Русака П. С., Данилова О. А., Кукурузи Ю. П., Рибальченка В. Ф. // Житомир – Київ. Косенко.– 2006. – 128 с.
17. Ніколаєва Н. Г. Педіатрична хірургія. // Одеса. Бахва. - 1999. – 208 с.
18. Обстеження органів дихання у дітей. Навчальний посібник. Заредакцією. Макарова А.В., Данилова О.А., Сокура П.П., Рибальченка В.Ф. - Київ: СПД Шкода Ю.В.- 2006.- 158с.

19. Порушення випорожнень у дітей. Закрепи та енкопрез. За редакцією Рибальченка В.Ф., Бережного В.В., Коноплицького В.С., Русака П.С. та ін. –К.: ТОВ «ВІТ-А-ПОЛ», - 2018. – 494 с.
20. Синдром закрепів у дітей. Навчальний посібник. За редакцією Рибальченка В.Ф., Бережного В.В., Русака П.С., Грони В.М. та ін. –К.: ТОВ «ВІТ-А-ПОЛ», - 2015. – 234 с.
21. Синдром зригувань і блювання у дітей. Навчальний посібник. За редакцією Бережного В.В., Рибальченка В.Ф. та ін. – Хмельницький: ФОП Сторожук О.В., - 2017. – 272 с.
22. Ситковский Н.Б. Герасткин В.И., Шафранов В.В., Новак М.М. Лечение гемангиом у детей жидким азотом. Киев. «Здоров'я», 1986. 160 с.
23. Скальпель гідроструменевий. Навчальний посібник. За редакцією Бадаха В.М., Бочарова В.П., Скиби В.В., Іванька О.В., Зінчука О.Г., Рибальченка В.Ф. – м.Київ. АСГП, ТОВ «НВФ» «Славутич-Дельфін», -2017., - 110с.
24. Соловьев А. Е. Детская хирургия. // Запорожье. - 2005. – 196 с.
25. Сопко Н.И., Гордиенко И.Ю., Таратурова Е.Н., Лукьянова И.С., Веропотвелян Н.П., Веселовский В.В., Бычкова А.М. Возможности пренатального скрининга в первом триместре беременности: Метод. рекомендации.- Киев.- 2000.- 35с.
26. Хвороби стравоходу у дітей. Навчальний посібник. За редакцією Макарова А.В., Данилова О.А., Сокура П.П., Рибальченка В.Ф., Юрченка М.І. - Київ. Вища школа. – 2004. - 368 с.
27. Хірургічна тактика при варикоцеле у дітей. Посібник. За редакцією. Горбатюк Д.Л., Горбатюк О.М., Данилова О.А., Рибальченка В.Ф. – Київ. – 2008. – 160с.
28. Хімічні опіки стравоходу та їх наслідки у дітей. Навчальний посібник. За редакцією Макарова А.В., Данилова О.А., Сокура П.П., Рибальченка В.Ф. - Київ. «Вища школа» - 2002. -107 ст.
29. Хронічний колостаз у дітей. (хірургічний погляд на проблему). За редакцією Боднаря О.Б., Джама О.П., Притули В.П. та ін. – Чернівці: БДМУ, 2016. – 199с.
30. Акопян В.Г. Хирургическая гепатология детского возраста. Медицина, 1982. – 350с.
31. Баиров Г.А., Манкина Н.С. Хирургия недоношенных детей. - Л.: Медицина.- 1977.– 232с.
32. Балалыкин А.С. Эндоскопическая абдоминальная хирургия. М.ИМА-пресс, 1996.
33. Валдина Е.А., Заболевания щитовидной железы М., 1993. – 312 с.
34. Вельтищев Ю.Е., Кобринский Б.А. Неотложные состояния у детей. - М.:Медицина. - 1994.-272с.
35. Вихриев Б.С., Кичемасов С.Х., Скорцов Ю.Р. Местные поражения холодом. Лен., 1991.
36. Военно-полевая хирургия: Руководство для практических врачей. (Под ред. П.Г.Брюсова и Е.А.Нечаева,. М. ГОЕТАР, 1996.
37. Гомелла Т.Л., Каннигам М.Д. Неонатология.- М.: Медицина.- 1998.- 636с.
38. Горбашко А.М. Способы пилоросохраняющей резекции желудка. СПб: СПбМАПО, 1994. – 420с.
39. Долецкий С.Я. Общие проблемы детской хирургии.-М.:Медицина.-1989.- 270с.

40. Долецкий С.Я., Гаврюшов В.В., Акопян В.Т. Хирургия новорожденных: Руководство для врачей. // Медицина. М. - 1978.- 320 с.
41. Долецкий С.Я., Щетинин В.Е. Арапова А. М. Осложненный аппендицит у детей. 1982. – 250с.
42. Долидович К.К. Болезни пищеварительного тракта. Мн., 1994. 350 с.
43. Долинин В.А., Лебедев Л.В., Перегудов М.Г. Техника хирургических операций на сосудах. СПб: Гипократ, 1996. 264 с.
44. Дурнов Л.А., Бухин А.Ф., Лебедев А.И. Опухоли брюшной полости и забрюшинного пространства у детей. Медицина, 1982.
45. Ефимов А.С. и соавт. Эндокринология. К. Вища школа, 1988, - 328.
46. Исаков Ю.Ф., Степанов Э.А., Дронов А.Ф. Острый аппендицит в детском возрасте. М., 1980. - 320 с.
47. Исаков Ю.Ф., Тихонов Ю.А.М. Врожденные пороки периферических сосудов у детей. 1974. – 352 с.
48. Катько В.А. Справочник детского хирурга. - Минск. - Беларусь. Медтраст. – 2013. 340с.
49. Калинин А.П., Пинский С.Б. Актуальные вопросы хирургической эндокринологии. Иркутск, 1990. – 289 с.
50. Киселев В.П., Козырев В.А. Черепно-мозговая травма у детей. М. 1971. 384 с.
51. Киселев В.П., Самойлович Э.М. Множественные и сочетанные травмы у детей. Медицина, 1985. -452 с.
52. Красовская Т.В., Кобзева Т.Н. Диагностика и интенсивная терапия в хирургии новорожденных: методические рекомендации. Москва.- Издатель Мокеев.- 2001.- 68с.
53. Лёнюшкин А.И. Проктология детского возраста. Медицина, 1976. 368 с.
54. Лёнюшкин А.И. Руководство по детской поликлинической хирургии. М. Медицина, 1986. – 390 с.
55. Лопаткин Н.А., Пугачев А.М. Детская урология (руководство для врачей), Медицина, 1986.
56. Маркова И.В., Шабалов Н.П. Клиническая фармакология новорожденных (руководство).- Санкт-Петербург: СОТИС.- 1993.- 374с.
57. Мартынов А.И. Интенсивная терапия. (перевод с англ.) М. Медицина, 1998. 640с.
58. Михельсон В.А. Детская анестезиология и реаниматология. М. Медицина, 1985. 560 с.
59. Мовшович И.А. Оперативная ортопедия. М. Медицина. 1983. – 540с.
60. Ортопедия и травматология детского возраста. Руководство для врачей под ред. Волкова М.В., Тер-Егизарова Г.М., Медицина, 1983. – 360с.
61. Основы нейрохирургии детского возраста. Под ред. Аренда А.А. и Нерестянец С.И., М. Медицина, 1986. -364с.
62. Подкаменев В.В. Хирургические болезни у детей. - М.: Медицина – 2012. – 408с.
63. Пури П., Гольварт М. Атлас детской оперативной хирургии.- Медпресс-информ.- 2009.- 648с.
64. Раны и раневая инфекция. Под ред. Кузина М.И., М. Медицина 1981. – 286с.

65. Рокицкий М.Р. Неотложная пульмонология детского возраста. Л., 1978. -210с
66. Штайнигер У., Мюлендаль К.Э. Неотложные состояния у детей.- Минск.: Медтраст.- 1996.- 512с.
67. Consent in Pediatric Urology. Editors: Godbole, Prasad, Wilcox, Duncan T., Koyle, Martin A. – 2016. - 528 pages: illustrations
68. Fundamentals of Pediatric Surgery. Second Edition. Editors: Mattei, P., Nichol, P.F., Rollins, II, M.D., Muratore, C.S 2011. 480 pages: illustrations
69. Jani J., Nicolaides K.H., Reller R.L. et al. Observed to expected lung area to head circumference ratio in the prediction of survival in fetuses with isolated diaphragmatic hernia.- Ultrasound Obstet. Gynecol.-2007.- Vol.30.- P.67-71.
70. Pediatric surgery: diagnosis and treatment. Responsibility Christopher P. Coppola, Alfred P. Kennedy, Jr., Ronald J. Scorpio, editors. Publication Cham: Springer, 2014. XXVIII, 482 pages: illustrationsTaylor G.A., Atalabi O.M., Estroff J.A. Imaging of congenital diaphragmatic hernias.- Pediatr. Radiol.- 2009.- Vol.39.- P.1-16.
71. Tsukimori K., Masumoto K., Morocuma S. et al. The lung-to-Thorax Transverse Area Ratio at Term and Near Term Correlates With Survival in Isolated Congenital Diaphragmatic Hernia.- J.Ultrasound Med.-2008.- Vol.27.-P.707-713.